

De reactie van de wetgever op de commissie Staal: is dit alles?

DOOR KAPITEIN MR. A.F. VINK¹

Momenteel is bij de Eerste Kamer een wetsvoorstel van de regering aanhangig inzake de wijziging van de Wet militair tuchtrecht.² Dit wetsvoorstel, dat een reactie is op de bevindingen van de commissie Staal, strekt ertoe het maximum van de geldboete te verhogen en het uitgaansverbod voor alle tuchtvergripen toepasbaar te maken. De vraag kan echter gesteld worden of van de wetgever meer inspanningen verwacht mogen worden om recht te kunnen doen aan de rapportage van de commissie Staal. In dit artikel wordt gepoogd op die vraag een antwoord te formuleren.

Inleiding

Als in februari 2006 een vrouwelijke matroos onder het pseudoniem 'Anja' melding doet van wantoestanden aan boord van het fregat Hr. Ms. Tjerk Hiddes, wordt besloten dat er een Defensiebreed onderzoek moet worden gedaan naar ongewenst gedrag binnen de krijgsmacht. Seksuele intimidatie, losbandigheid, en aanranding zouden aan boord van het fregat aan de orde van de dag zijn. Hoewel er nog een aantal andere incidenten zijn geweest die verder aan dit besluit ten grondslag hebben gelegen, is het dit incident geweest dat verreweg de meeste media-aandacht heeft genoten en is ook het enige incident dat expliciet in de instellingsbeschikking van de commissie Staal wordt genoemd.³ De commissie Staal lijkt er in haar rapport nog vanuit te gaan dat er op zijn minst enige gegrondheid in de klachten zit.⁴ Het is dan ook saillant te noemen dat juist in dit geval van in de totaal negen ingediende klachten er een overblijft. Zes militairen worden vervolgd voor het in een kist stoppen en buiten boord hangen van een vrouwelijke militair. In vier gevallen komt het tot een uitspraak van de militaire kamer van de Rechtbank Arnhem. Daaruit volgen drie veroordelingen en een vrijspraak.⁵ Uit een uitgebreide onderzoek leidt het OM ten aanzien van de overige acht aanklachten af dat het onwaarschijnlijk is dat de feiten hebben plaatsgehadt.⁶

Gelukkig heeft dit de Defensieleiding noch de wetgever van de gedachte afgebracht om maatregelen te nemen naar aanleiding van het (daadwerkelijk) geconstateerde ongewenst

¹ Jos Vink is militair jurist bij de Koninklijke Landmacht en in die hoedanigheid geplaatst als verbindingsofficier krijgsmacht toegevoegd bij het Openbaar Ministerie te Arnhem.

² Handelingen I 2008-2009, nr. 25, p. 1313.

³ Kamerstukken II 2006-2007, 30 800 X, nr. 6, p. 1.

⁴ Kamerstukken II 2006-2007, 30 800 X, nr. 6, p. 4.

⁵ Rb Arnhem 26 november 2007, LJN BB8723 (dertig uren werkstraf), Rb Arnhem 26 november 2007, LJN BB8729 (dertig uren werkstraf), Rb Arnhem 26 november 2007, LJN BB8732 (twintig uren werkstraf) en Rb Arnhem 26 november 2007, LJN BB8741 (vrijspraak).

⁶ F. van de Velde, 'OM: Klacht verkrachting Tjerk Hiddes ongegrond', *Elsevier* 11 april 2007 (<http://www.elsevier.nl/web/Artikel/OM-Klacht-verkrachting-Tjerk-Hiddes-ongegron.htm>).

gedrag binnen de krijgsmacht en de tekortkomingen in de systemen die in de eerste plaats bedoeld zijn om dit ongewenst gedrag te voorkomen. Zo heeft de Commandant der Strijdkrachten, conform een van de aanbevelingen van de commissie Staal, een gedragscode vastgesteld waarin wordt uiteengezet welk gedrag van een militair wel en niet verwacht wordt.⁷ De regering heeft de Staten-Generaal voorgesteld het sanctiepakket van de Wet militair tuchtrecht te herzien en met een tweetal aanpassingen te komen. In dit artikel zal de inhoud van het, momenteel bij de senaat aanhangige, wetsvoorstel worden besproken. Daarnaast wordt de vraag gesteld of er van de wetgever wellicht een grotere inspanning mag en kan worden verwacht.

De aanpassingen in de Wet militair tuchtrecht

Het huidige militair tuchtrecht is bijna twintig jaar geleden van kracht geworden met invoering van de Wet militair tuchtrecht op 1 januari 1991.⁸ Nadien is het tweemaal gewijzigd. Dit betreft wijzigingen naar aanleiding van een in 1993 gehouden evaluatieonderzoek, waarbij het herinvoeren van de beklagprocedure het meest in het oog sprong,⁹ en de invoering van de euro.¹⁰ Commandanten hebben de afgelopen jaren steeds steviger kritiek geuit op het huidige tuchtrecht. Met name de huidige maxima van geldboetes die door commandanten opgelegd kunnen worden, worden door hen 'als veel te laag ervaren'.¹¹

Verhoging van de geldboetemaxima

Naar aanleiding van de eerdergenoemde evaluatie in 1993 werd door de regering slechts de noodzaak ingezien om de geldboetes tijdens uitzendingen¹² te verhogen.¹³ De eerdergenoemde wijziging van de Wet militair tuchtrecht, die op 1 januari 2000 in werking trad, voorzag dan ook alleen daar in. Met het huidige wetsvoorstel worden de boetemaxima voor zowel normale omstandigheden als uitzendingen verhoogd om de straf zijn effectiviteit terug te geven. De reden waarom de effectiviteit in eerste instantie verloren is gegaan, is het gevolg van het feit dat de financiële positie van militairen in zijn algemeenheid sterk verbeterd is ten opzichte van 1993. Toen kwamen nog vooral dienstplichtigen met het tuchtrecht in aanraking, die over een betrekkelijk lage wedde beschikten in tegenstelling tot het huidige salaris van de gemiddelde beroepsmilitair. Daarmee is de effectiviteit van deze straf sterk onder druk komen te staan. Met 'normale omstandigheden' worden overigens alle situaties behalve uitzendingen bedoeld. Interessant is in dit kader de vraag waarom de wetgever de verhoogde strafmaxima alleen voor uitzendingen van toepassing heeft verklaard, en niet tijdens operationele taakvervulling binnen het Koninkrijk.

⁷ Dagorder CDS 01-07 d.d. 3 april 2007 (Definitieve Gedragscode Defensie).

⁸ Rijkswet van 14 juni 1990 tot herziening van het militair tuchtrecht, *Stb.* 1990, 367.

⁹ Rijkswet van 2 juni 1999, tot wijziging van de Wet militair tuchtrecht, het Wetboek van Militair Strafrecht en de Wet militaire strafrechtspraak naar aanleiding van het gehouden evaluatie-onderzoek, *Stb.* 1999, 343.

¹⁰ Rijkswet van 27 september 2001, houdende aanpassing van rijkswetten in verband met de vervanging van de gulden door de euro (Rijkswet aanpassing rijkswetten euro), *Stb.* 2001, 482.

¹¹ Kamerstukken II 2007-2008, 31 504, nr. 3, p. 2.

¹² Of, zoals de wetgever het omschrijft, "een operatie in internationaal verband buiten het Koninkrijk" (artikel 43, derde lid, Wet militair tuchtrecht (Wmt)).

¹³ Kamerstukken II 2007-2008, 31 504, nr. 3, p. 2-3.

BESCHOUWING

In het onderstaande schema is aangegeven wat de wetswijziging concreet betekent. (De bedragen zijn genoemd in euro's, Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse guldens.)

	Huidig ¹⁴	Nieuw ¹⁵
Normale omstandigheden (maximum per vergrijp)	€ 45,00 / NAf 100,00 / Afl. 100,00	€ 350,00 / NAf 770,00 / Afl. 770,00
Uitzending (maximum per vergrijp)	€ 90,00 / NAf 200,00 / Afl. 200,00	€ 700,00 / NAf 1.540,00 / Afl. 1.540,00
Normale omstandigheden (maximum per kalendermaand)	€ 90,00 / NAf 200,00 / Afl. 200,00	€ 700,00 / NAf 1.540,00 / Afl. 1.540,00
Uitzending (maximum per kalendermaand)	€ 270,00 / NAf 600,00 / Afl. 600,00	€ 1.400,00 / NAf 3.080,00 / Afl. 3.080,00

De nieuwe boetebedragen zijn niet uit de lucht komen vallen. Blijkens de Memorie van Toelichting is aansluiting gezocht bij de politietransactie.¹⁶ De politietransactie stelt een opsporingsambtenaar in staat om in bepaalde gevallen een verdachte een transactievoorstel te doen; in de volksmond ook wel schikking genoemd. Als de verdachte aan het transactievoorstel voldoet, dus in dit geval het transactiebedrag betaalt, is strafvervolgung van de baan.¹⁷ Bij deze regeling is aangesloten omdat de politietransactie onder andere mogelijk is met betrekking tot misdrijven van eenvoudige aard, welke zijn begaan door meerderjarigen, als de voorgestelde geldsom maximaal € 350 bedraagt.¹⁸ Vele tuchtvergrijpen kennen een strafrechtelijke evenknie, veelal in de vorm van een misdrijf, zodat aansluiting bij deze regeling voor de hand ligt.

De regering gaat er van uit dat met het wetsvoorstel tegemoetgekomen wordt aan de roep van commandanten om de geldboete weer een effectief instrument te maken. Toen ik eind 2007 dit wetsvoorstel besprak tijdens mijn lessen "militair tuchtrecht voor commandanten en beklagmeerdere(n)", leverde dit mij meteen de titel 'de man van 350 euro' op. De plaatsvervangend bataljonscommandant van 101 Genieebataljon, de man die mij de titel gaf, verklaarde tevens dat het bataljon gaarne bereid was om deze wetgeving bij wijze van proeve direct in te voeren. Hoewel zulks helaas niet mogelijk was en is, lijkt dit voorbeeld aan te geven dat de regering in voornoemde opzet is geslaagd.

Verschillende militaire vakbonden zijn het met de hoogte van de nieuwe geldboetes niet eens. De centrales zijn 'in meerderheid' van oordeel dat de verhoging excessief is. De Staatssecretaris is desalniettemin niet voornemens om het wetsvoorstel terug te trekken of de daarin

¹⁴ Artikel 43 Wmt.

¹⁵ Kamerstukken II 2007-2008, 31 504, nr. 2, p. 1-2

¹⁶ Kamerstukken II 2007-2008, 31 504, nr. 3, p. 3.

¹⁷ Artikel 74, eerste lid, Wetboek van Strafrecht (Sr).

¹⁸ Artikel 74c, derde lid, Sr.

genoemde bedragen te matigen.¹⁹ Als reactie daarop lijkt de SP tijdens de behandeling in de Tweede Kamer voor te stellen om de geldboete dan maar helemaal uit het sanctiepakket te schrappen en tuchtvergrijpen die voor een geldboete in aanmerking komen strafrechtelijk af te doen.²⁰ Bij bestudering van het verslag van die vergadering lijkt de SP echter meer voor een soort tussenvorm te willen kiezen.²¹ Tuchtvergrijpen die voor een geldboete in aanmerking komen blijven onder het regime van het tuchtrecht vallen, maar de beslissing of een geldboete moet worden opgelegd en, zo ja, wat de hoogte daarvan moet zijn dient te worden opgedragen aan de Koninklijke Marechaussee. De SP wil hiermee kennelijk voorkomen dat commandanten excessieve geldboetes opleggen. Zoals de Staatssecretaris ook al aangaf, blijkt uit vaste jurisprudentie dat het opleggen van de maximumstraf in het bijzonder gemotiveerd moet worden.²² Verder kan een militair altijd in beklag bij de beklagmeerdere en in beroep bij de militaire kamer van de Rechtbank Arnhem als hij van oordeel is dat de aan hem opgelegde straf te hoog is. In de uitvoering kleven er voorts een aantal problemen aan de motie, omdat de Koninklijke Marechaussee bij het uitvoeren van haar militaire politietaak onder verantwoordelijkheid van het Openbaar Ministerie opereert. Hoe past dat binnen het fundamentele uitgangspunt van het huidige Nederlandse militair straf- en tuchtrecht, te weten de scherpe scheiding tussen straf- en tuchtrecht? Het stemmen over de motie is momenteel aangehouden; het is nog niet duidelijk wanneer het parlement er over zal stemmen. Gelet op het vorenstaande is het aan het parlement aan te raden om, conform het advies van de Staatssecretaris, de motie van de SP te verwerpen.

Uitgaansverbod voor alle tuchtvergrijpen

Menig commandant die het uitgaansverbod als straf heeft willen opleggen voor een ander tuchtvergreep dan ongeoorloofde afwezigheid of het niet opvolgen van een dienstbevel, zal knarsetandend tot de conclusie zijn gekomen dan zulks binnen de huidige wetgeving niet mogelijk is.²³ De regering is kennelijk van oordeel dat deze beperking niet meer nodig is, en stelt de Staten-Generaal dan ook voor deze op te heffen.²⁴ In een niet al te uitgebreid betoog geeft de regering hiervoor hoofdzakelijk als motivering dat de strafdienst niet in alle gevallen een geschikte straf is. Het wordt kennelijk wenselijk geacht dat een commandant met een vrijheidsbeperkende maatregel kan optreden tegen allerlei vormen van ongewenst gedrag. Als voorbeeld wordt genoemd een bij dienstvoorschrift vastgestelde alcoholverbod. Naar aanleiding van vragen van de CDA-fractie²⁵ geeft de regering expliciet aan dat met het wetsvoorstel daadwerkelijk beoogd wordt de commandant de mogelijkheid te geven deze straf voor alle tuchtvergrijpen op te leggen.²⁶

Opmerkelijk is dat dit onderdeel van het wetsvoorstel er zonder uitgebreide motivering of

¹⁹ Kamerstukken II 2008-2009, 31 504, nr. 6.

²⁰ Kamerstukken II 2008-2009, 31 504, nr. 7.

²¹ Handelingen II 2008-2009, nr. 63, p. 5046-5051.

²² Rb Arnhem 21 mei 1996, *MRT* 1996, p. 411 en Rb Arnhem 3 juli 2000, *MRT* 2001, p. 150.

²³ "Het uitgaansverbod kan worden opgelegd indien de militair de gedragsregel van artikel 7 of van artikel 15 heeft geschonden", aldus artikel 48, derde lid, *Wmt*.

²⁴ Kamerstukken II 2007-2008, 31 504, nr. 2, p. 2.

²⁵ Kamerstukken II 2008-2009, 31 504, nr. 4, p. 2-3.

²⁶ Kamerstukken II 2008-2009, 31 504, nr. 5, p. 3.

vragen vanuit (de Vaste Kamercommissie Defensie van) de Tweede Kamer doorkomt. Tijdens de totstandkoming van dit artikel is er in de jaren tachtig in het parlement de nodige discussie geweest over de toepassing het van het uitgaansverbod. Het eerste voorstel van de regering bevatte zelfs de beperking dat het uitgaansverbod alleen opgelegd kon worden bij ongeoorloofde afwezigheid of het niet opvolgen van een dienstbevel als datzelfde vergrijp in de drie maanden daaraan voorafgaand reeds eerder was gepleegd.²⁷ De gedachte van de regering daarbij was dat een eerste overtreding van deze vergrijpen niet meteen tot een oplegging van het uitgaansverbod hoefde te leiden. Tevens werd dit niet wenselijk geacht als er weliswaar sprake was van recidive, maar dat er inmiddels “geruime tijd” was voorbijgegaan tussen die twee vergrijpen in.²⁸ De regering heeft het ter beoordeling aan de commandant willen laten welke straf hij in een concreet geval wenst op te leggen, omdat hij de persoon en de persoonlijke omstandigheden van de militair kent.²⁹ Daarom is geen regeling in de wet opgenomen die de onderlinge zwaarte van de straffen regelt.³⁰ Het is dan ook opmerkelijk dat zonder inhoudelijke motivering werd gesteld dat “de straf van uitgaansverbod alleen in aanmerking komt in geval van recidive bij ongeoorloofde afwezigheid of ongehoorzaamheid”.³¹ De recidivebepaling sneuvelde overigens nog tijdens de parlementaire behandeling als gevolg van “de nieuwste inzichten in het strafrecht”.³²

Wat verder niet uit het oog moet worden verloren, is dat het hier gaat om een strafmaatregel waarmee een commandant wezenlijk in kan grijpen in de bewegingsvrijheid van een onder zijn bevel staande militair. Hoewel het Straatsburgse Hof reeds in 1976 oordeelde dat de voorloper van deze straf, het licht arrest, geen vrijheidsbenemende maatregel in de zin van artikel 5 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens was,³³ zou een uitvoerigere motivering op zijn plaats zijn geweest.

Is dit alles?

Bij het bestuderen van de parlementaire stukken lijkt het wel of met het vorenstaande de wetgever niet voornemens is meer inspanningen te leveren dan het aanpassen van de Wet militair tuchtrecht. Daarom is het ook begrijpelijk dat de CDA-fractie de regering vraagt of een integrale evaluatie van de Wet militair tuchtrecht, net als in 1993, opportuun is.³⁴ Dit niet in de laatste plaats, omdat de regering openlijk het nut van bijvoorbeeld de strafdienst in twijfel trekt.³⁵ Tevens wordt terecht opgemerkt dat de Wet militair tuchtrecht tot stand is gekomen en geëvalueerd werd toen de Nederlandse krijgsmacht voornamelijk uit dienstplichtigen bestond. De regering geeft aan dat de NLDA recentelijk onderzoek heeft gedaan naar de effectiviteit van

²⁷ Kamerstukken II 1980-1981, 16 813, nr. 2, p. 10 en Kamerstukken II 1980-1981, 16 813, nr. 5, p. 28.

²⁸ Kamerstukken II 1980-1981, 16 813, nr. 5, p. 30.

²⁹ Kamerstukken II 1980-1981, 16 813, nr. 5, p. 28.

³⁰ De rechtspraak lijkt hier anders tegenaan te kijken. Rb Arnhem 13 juni 1995, *MRT* 1995, p. 415: “De rechtbank is er zich van bewust dat er formeel geen rangorde tussen de straffen is vastgesteld in de Wet militair tuchtrecht, maar gaat ervan uit dat in het algemeen de berisping als de lichtste straf wordt beschouwd.”

³¹ Kamerstukken II 1980-1981, 16 813, nr. 5, p. 28.

³² Kamerstukken II 1987-1988, 16 813, nr. 25, p. 19. Een door de PvdA-fractie ingediend amendement, om de recidivebepaling weer terug te halen, redde het niet. Zie: Kamerstukken II 1988-1989, 16 813, nr. 38.

³³ EHRM 8 juni 1976, *MRT* 1976, p. 385, *NJ* 1978, 223 (Engel e.a. tegen Nederland).

³⁴ Kamerstukken II 2008-2009, 31 504, nr. 4, p. 2.

³⁵ Kamerstukken II 2007-2008, 31 504, nr. 3, p. 3.

een door een commandant op te leggen straffen. Omdat in dat kader de huidige wettelijke regeling integraal is gezien en vergeleken is met andere sanctiestelsels, is de regering van oordeel dat een evaluatie zoals in 1993 niet nodig is.³⁶

In het verlengde van voornoemde vraag van de CDA-fractie kan men zich afvragen of er, naast de voorgestelde wijzigingen in de Wet militair tuchtrecht, nog andere reacties van de wetgever te verwachten zijn. Met andere woorden: is er recentelijk nog andere wetgeving in werking getreden, staat deze nog op stapel of is deze – in het kader van een effectieve handhaving van de krijgstucht – wenselijk?

Aanpassing Militaire Ambtenarenwet 1931

Met ingang van 1 januari 2008 is de wettelijke mogelijkheid gecreëerd om een militair verplicht aan een onderzoek van zijn urine of adem te onderwerpen.³⁷ Van deze bevoegdheid mag alleen gebruik gemaakt worden om vast te stellen of de militair drugs heeft gebruikt of, als de militair dienst doet of behoort te doen, hij onder de invloed van alcohol is.³⁸ Wat bij het wetsvoorstel tot de aanpassing van de Wet militair tuchtrecht lijkt te ontbreken, heeft de regering hier uitgebreid gedaan. In de Memorie van Toelichting wordt uitvoerig ingegaan op de wenselijkheid van de invoering van dit urineonderzoek en waarom er derhalve een inbreuk moet worden gemaakt op nationaal- en internationaalrechtelijk verankerde grondrechten.³⁹ Daaruit blijkt evenwel dat het niet zozeer het bestrijden van ongewenst gedrag binnen de krijgsmacht is geweest dat tot deze wetgeving heeft geleid. Vooral de veiligheid van defensiepersoneel alsmede de waarborging van een goede taakvervulling van de krijgsmacht zijn hiervoor de aanleiding geweest. Dit vanwege het feit dat de inzet van de krijgsmacht, maar ook opleidingen en oefeningen, gepaard gaat met het gebruik van wapens of van zwaar materieel. Verder wordt er ook gesproken over “andere operationele omstandigheden”, waarbij bijvoorbeeld aan de uitzending kan worden gedacht.⁴⁰

Het tegengaan van ongewenst gedrag ligt kennelijk niet ten grondslag aan deze nieuwe wetgeving. Blijkens de Memorie van Toelichting lijkt de regering zich als werkgever van de militair vooral de zorg voor zijn welbevinden en de voor hem zo veilig mogelijk te scheppen arbeidsomstandigheden aan te trekken. Dat is prijzenswaardig, maar de invoering van de verplichte test van urine en adem lijkt los te staan van de reactie van de wetgever om ongewenst gedrag binnen Defensie te bestrijden. Opmerkelijk is dat tot op heden nog geen regeling tot stand is gebracht met betrekking tot de uitvoering van het onderzoek.⁴¹ Daarmee lijkt dit stuk goedbedoelde wetgeving langzaam een stille dood te sterven.

Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens

De krijgsraad bestaat in Nederland niet meer. Sinds 1 januari 1991 vindt opsporing, vervolging en berechting van door militairen gepleegde strafbare feiten niet meer onder militaire ver-

³⁶ Kamerstukken II 2008-2009, 31 504, nr. 5, p. 2.

³⁷ Artikel 12d, tweede lid, Militaire Ambtenarenwet 1931 (MAW 1931).

³⁸ Artikel 12d, derde lid, MAW 1931.

³⁹ Kamerstukken II 2005-2006, 30 674, nr. 3, p. 14-16.

⁴⁰ Kamerstukken II 2005-2006, 30 674, nr. 3, p. 15.

⁴¹ Artikel 12d, vijfde lid, MAW 1931.

antwoordelijkheid plaats. Met ingang van die datum gebeurt zulks onder verantwoordelijkheid van het Openbaar Ministerie. De berechting is in handen van de rechterlijke macht.

Een van de gevolgen hiervan is dat Defensie nagenoeg geen toegang meer heeft tot justitiële en strafvorderlijke gegevens. Dit heeft opmerkelijk genoeg geen rol van betekenis gespeeld tijdens de parlementaire behandeling van het nieuwe, thans het huidige, militair straf- en tuchtrecht. Ook heeft de positie van Defensie of de krijgsmacht geen enkele rol gespeeld tijdens de behandeling van het wetsvoorstel inzake de vaststelling van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens in de Staten-Generaal.⁴² Deze wet regelt de verstrekking van justitiële en strafvorderlijke gegevens door het Openbaar Ministerie aan derden. De Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens⁴³, en het daarop gebaseerde Besluit justitiële gegevens⁴⁴, kennen een zeer rigide stelsel. Het besluit staat alleen verstrekking van justitiële gegevens aan Defensie toe in het kader van de uitvoering van de Wet wapens en munitie⁴⁵ of een bij Koninklijk besluit te verlenen onderscheiding⁴⁶. In het kader van de wet is de verstrekking van justitiële en strafvorderlijke gegevens mogelijk. Het Openbaar Ministerie heeft hiervoor een aanwijzing opgesteld.⁴⁷ Voor Defensie zijn nadere richtlijnen gegeven in een brief van de Hoofdofficier van Justitie te Arnhem.⁴⁸ Die richtlijnen staan slechts onder omstandigheden toe dat de KMar meldt dat een strafrechtelijk onderzoek is aangevangen of beëindigd, dat het militair rijbewijs is ingenomen of dat ten aanzien van een militair een vrijheidsbenemende maatregel is toegepast. Om welke mogelijke strafbare feiten het gaat, wordt niet medegedeeld. Al met al geen zaken waar een commandant echt iets mee opschiet. Dit is immers onvoldoende om tot rechtspositionele maatregelen over te gaan, zodat toch het vervolg van een eventueel strafproces moet worden afgewacht.

Het kan het Openbaar Ministerie niet kwalijk genomen worden dat het niet meer informatie verstrekt; het moet zich immers aan de wet houden en dat doet het vanzelfsprekend. Dat kan echter niet van iedereen gezegd worden. Zo weigert de Rechtbank Arnhem categorisch om vonnissen in strafzaken in afschrift te verstrekken. Dit terwijl zulks wettelijk verplicht is.⁴⁹ Dat betekent feitelijk dat militair juristen per toerbeurt alle zittingen van de militaire politierechter en de militaire kamer van de Rechtbank Arnhem bijwonen om te horen welk mogelijk strafwaardig gedrag militairen op hun kerfstok hebben.⁵⁰

Overigens is er geen wettelijk voorschrift dat de militair verplicht de politie te melden dat hij militair is. Ook al weet een militair zelfs dan de dans te ontspringen, doordat hij bijvoorbeeld bij zijn aanhouding door de politie verzwijgt dat hij militair is en zo voor een gewone rechtbank verschijnt, dan zijn er nog manieren om dat te ondervangen. Uiteindelijk zal een militair bij een hernieuwd veiligheidsonderzoek, dat iedere vijf jaar plaatsheeft, wel tegen de lamp lopen als hij justitiële documentatie heeft. Wat dat betreft is de kans klein dat hij uiteindelijk de dans zal ontspringen, zoals de

⁴² Zie onder andere: Kamerstukken II 1995-1996, 24 797, nr. 3.

⁴³ Wet van 7 november 2002, *Stb.* 2002, 552.

⁴⁴ Kb van 25 maart 2004, *Stb.* 2004, 130.

⁴⁵ Artikel 16, aanhef en onder e, Besluit justitiële gegevens.

⁴⁶ Artikel 30, eerste lid en onder e, Besluit justitiële gegevens.

⁴⁷ Aanwijzing wet justitiële en strafvorderlijke gegevens 2008, *Stcrt.* 2008, 19.

⁴⁸ Brief van 8 mei 2001, kenmerk Ah.2400.00 20238/01, inzake informatieverstrekking door KMar aan commandanten.

⁴⁹ Artikel 365, vierde en vijfde lid, Sv.

⁵⁰ Kamerstukken II 2006-2007, 30 800 X, nr. 97, p. 1.

Staatssecretaris ook aan het parlement meldde.⁵¹ Echter in het geval waarin ontslag wordt verleend omdat de militair niet door het hernieuwde veiligheidsonderzoek komt, dan wordt een dergelijk ontslag eervol verleend⁵², hetgeen een ontslag wegens bijvoorbeeld wangedrag niet is.⁵³) De vraag of deze situatie wenselijk is, moet mijns inziens ontkennend worden beantwoord.

Daarnaast moet de vraag gesteld worden of dit alles wenselijk is vanuit het oogpunt dat ongewenst gedrag moet worden bestreden. We kunnen prachtige wetgeving en gedragscodes bedenken die gedrag normeren en ongewenst gedrag proberen tegen te gaan. Maar als in het slechtste geval vijf jaar moet worden gewacht voordat Defensie maatregelen kan nemen, dan heeft dat alles niet zoveel zin. Zelfs als de sanctie uiteindelijk ontslag is. Ongewenst gedrag wordt primair niet effectief bestreden door zwaar te straffen, maar door te handhaven.

Het is dan ook aan te bevelen de mogelijkheid te onderzoeken om Defensie de gehele of gedeeltelijke beschikking over justitiële en strafvorderlijke gegevens van militairen te geven teneinde te bezien of rechtspositionele maatregelen nodig zijn. Voor 1991 was dit geen probleem, en bij het vervallen van de oude militaire rechtsplegingen lijkt het erop dat de wetgever zich onvoldoende rekenschap heeft gegeven van de consequenties van de huidige situatie. De vraag dringt zich dan ook op wat er zich tegen verzet om Defensie deze informatiepositie terug te geven.

Conclusie

Als reactie op de bevindingen van de commissie Staal stelt de regering aan de Staten-Generaal voor om het sanctiestelsel in de Wet militair tuchtrecht aan te passen door de geldboete te verhogen en een ruimere toepassing voor het uitgaansverbod toe te laten. Deze wetswijzigingen zijn welkom; de Wet militair tuchtrecht is op deze punten sterk verouderd. De vraag is of dit alles is wat er van de zijde van de regering en de Staten-Generaal verwacht mag worden. Zo wordt er al meer dan een jaar gewacht op een uitvoeringsregeling voor de per 1 januari 2008 ingevoerde urinetest die, zonder deze regeling, een dode letter is. Daarnaast schiet de informatiepositie van Defensie schromelijk tekort als het gaat om het beschikken over justitiële en strafvorderlijke gegevens teneinde effectieve rechtspositionele maatregelen te kunnen nemen. Deze lacune is ontstaan bij het afschaffen van de krijgsraden, terwijl uit de wetsgeschiedenis niet is af te leiden dat zulks de bedoeling was.

Er ligt dus nog genoeg werk voor de wetgever. Daarnaast is het nog zo'n gek idee niet om, conform het voorstel van de CDA-fractie in de Tweede Kamer, het militair tuchtrecht eens kritisch onder de loep te nemen door middel van een evaluatie. Men kan er ook voor kiezen een dergelijk onderzoek breder te trekken en te bezien of Defensie überhaupt voldoende juridische instrumenten heeft om ongewenst gedrag effectief te bestrijden. Daarbij zou tevens aandacht kunnen worden geschonken aan de informatievoorziening door het Openbaar Ministerie aan Defensie in het kader van de Wet justitiële en strafvorderlijke gegevens.

---

⁵¹ Kamerstukken II 2006-2007, 30 800 X, nr. 97, p. 2.

⁵² Artikel 12g, tweede lid, MAW 1931.

⁵³ Artikel 39, tweede lid en onder l, jo. 41 Algemeen militair ambtenarenreglement (AMAR). De andere ontslagen die, blijkens artikel 41 AMAR, zonder het predicaat 'eervol' worden verleend betreffen verregaande nalatigheid (artikel 39, tweede lid en onder k, AMAR), veroordeling voor een feit dat zich niet verdraagt met de militaire dienst (artikel 39, tweede lid en onder m, AMAR) en misleiding bij indiensttreding (artikel 39, tweede lid en onder n, AMAR).